

1951 Med stål i bein og armer

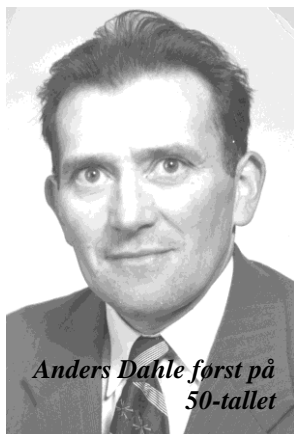
Onsdag den 4. april 1951 blåser det full storm i de norske høgfjell. Nede i Ramskardet sliter tre menn seg fremover. Kraftig vind presser dem flere ganger i kne. Den yngste går foran og brøyter løype. Bak henger de andre seg på så godt de kan. De trækker omtrent opp på skiene til kompisen foran, vel vitende om at blir det under en meter avstand kan de miste hverandre. Sporet blåser igjen på to sekunder. Vinden gjør det helt umulig å høre hverandre. De tre kjemper sitt livs kamp, sett fra utenforstående. Ja, tanken hadde nok streifet de tre – kanskje var dette idioti, men de følte seg så sterke. De visste de ville nå Schulzhytta – de visste ikke hva begrepet ”gi opp” betydde. Topptrente i form av fysisk arbeid gjennom lange dager i skogen, hadde formet en fysikk eslet for seier. Harald Skolmli (f. 19.02.1928) var ikke som andre, han var ikke ”en menneskelig skiløper”, men som en maskin - en slags robot - utømmelig av krefter etter en oppvekst bestående av arbeid, arbeid og atter arbeid, samt lange turer i skog og fjell – på minimum av mat og drikke. Kropp og sjel utviklet seg deretter. I lag med Anders Dahle (d. 2005) og Arne Andersen befinner han seg denne aprildagen i kamp med elementene i et område som med jevne mellomrom hadde krevd sine offer. Da de etter en evig kamp – som nok også for disse tre toptrente mannfolkene den gangen spilte med livet som innsats – ankom Schulzhytta, så de kun på hverandre. Det ble ikke sagt et ord. De visste de hadde slått døden på målstreken. De trengte ikke si noe, blikkene de sendte hverandre fortalte sitt - taknemlighet til de der hjemme som hadde pushet de fremover i fysisk arbeid og idrett. Da de la seg noen minutter senere, var de fullstendig utkjørte og skulle normalt ha sovnet som steiner. Men hver for seg jobbet de med det mentale. Tankene vekslet mellom stolthet og dumdristighet. De var så slitne at de ikke fikk sove. Døden gråt sin klagesang. Schulzhytta knaket i veggene – infernoet der ute ga sine tydelige signaler – ”*neste gang tar jeg dere*”.

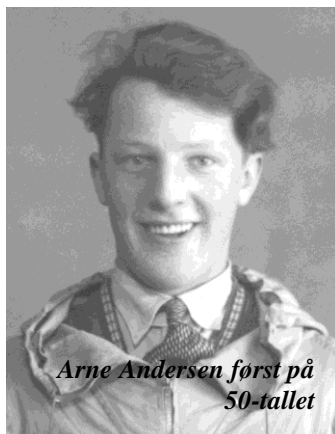
Søndagen før - den 1. april, hadde Anders og Harald gjort unna Høgseterrennet, et turrenn på 4 mil. De kom seint hjem til Lånke den dagen. De skulle tidlig opp neste dag. Planen var nemlig

å ta lokalen til Storlien for å utnytte de siste muligheter til å veksle inn såkalte svenskepass, en form for rasjonering, hvor de kunne handle for 100 svenske kroner – et meget betydelig beløp på den tiden. Tanken var å fylle ryggsekken med svsker, rosiner, sukker og andre ”mangelvarer”. Harald erindrer at Anders kjøpte noen gardiner, hva han nå enn skulle med dem. Selv kjøpte Harald Skolmli en anorakk på Storlien. Den skulle han virkelig få bruk for på hjemveien. Men det Harald husker best fra ”shoppingen i det store utlandet”, var at Anders Dahle hadde karet til seg for mange varer, så da han skulle betale hadde han ikke nok penger. ”Med ulike miner og store anstrengelser kjempet Anders valgets kvaler der han hadde store problemer med å bestemme seg for hvilke varer han skulle levere tilbake”, forteller Harald det til meg der jeg har trengt meg på ham og presset ham til å fortelle meg om en vågal ferd gjennom de trønderske fjell for 55 år siden.

Etter å ha fylt sekkene med 15 kg svenskvarer, skulle de begi seg på hjemveien, underforstått gå hjem til Lånke på ski. Enkelt og greitt. For dem en kosetur, for oss av i dag en ”umulighet”, bare tanken virker absurd på dagens sidrumpede PC-freaker. Men følg med, for nå skal jeg ta dere med ut på en ”liten tur” som de fleste vil betegne som ekstrem, fullstendig galskap og rett og slett umulig å gjennomføre, ja, selv i finvær. For våre tre skivenner: Anders Dahle, Arne Andersen og Harald Skolmli – skulle de attpåtil gjennomføre turen i storm midtvinters. Da jeg ba Harald fortelle meg om denne turen, lå mye av vegringen i hans utsagn: ”Det er ingen som vil tro det likevel”.

*Anders Dahle først på
50-tallet*

*Arne Andersen først på
50-tallet*

*Harald Skolmli sist på
40-tallet*

Harald hadde ikke vært innover Sverige tidligere, så før de la turen hjemover – valgte de å gjøre en ”liten avstikker” til Enakroken, en omvei på 20 km tur/retur – før de la ut på de vel 7 milene i luftlinje rett gjennom fjellene hjemover. Nå var det vel ikke så mye å se der inne i Enakroken, men de hadde nå i alle fall tilfredsstilt seg selv ved å ha vært der - i selveste Sverige. Da de forlot Enakroken, hadde de av en eller annen årsak bestemt seg for å gå over Blåhammaren – så ned på nordsiden av Sylane, forbi Storerikvollen og rake veien hjem til Lånke, en distanse på over 10 mil. På veien oppover mot Blåhammaren begynte det å blåse, det tetnet til og det ble brattere og brattere. Da de omsider, og etter mye strev nådde den kjente ”stugan”, trodde andre gjester ikke sine egne øyner. Det skulle ikke gå an å ta seg frem til Blåhammaren i slikt vær. Men de svenske skiturister skulle bli enda mer overrasket.

Den svenske turistforeningen hadde noen år tidligere etablert et samband mellom turisthyttene. Gjennom telefonering til Sylstasjonen fikk Dahle og Skolmli derfor rede på at deres gode venn Arne Andersen befant seg på Sylstasjonen. Det var jo et selskap de heller søkte enn forfinede svensker, så de bestemte seg raskt for å fortsette turen til Sylstasjonen. Ute blåste det full storm, og inne blåste det opp til mentalt uvær da svenskene skjønnte at ”de

gale norrbaggarne” virkelig mente alvor. Svenskene visste at Anders og Harald allerede hadde over fire mil i beina i uværet. Det i seg selv, mente de - var nok til at nordmennene burde hvile og overnatte, - for ikke å snakke om stormen der ute. De to lånkbyggene ble helt sikkert advart på alle vis. Dette var galskap, ble det sagt – og svenskene minnet om det som skjedde i de samme trakter 233 år tidligere da karolinerne ble liggende igjen i Sylane som korpføde. Men Dahle og Skolmli var ikke som andre. ”*Ei heller var de noen jævlige fISSsvensker*”, mumlet de diskret for seg selv – og så vandret de ut i stormen. Sylstasjonen lå der nede mot sør et sted – omtrent 19 km unna. Mørket kom sigende.

Det blåste infernalsk. Det var vanskelig å puste. Nå kom anorakken Harald hadde kjøpt på Storlien virkelig til nytte. Innerst hadde guttene selvsagt ull, men dette til tross – de frøs noe ubeskrivelig. Vinden blåste tvers igjennom. Heldigvis var det hardt underlag nedover, de unngikk snøfall – og hadde en viss kontakt med løypestikkene. På den måten kom de seg fremover. Det ble mørkere og mørkere, klokken passerte 2100. Heldigvis var fjellet kompakt den kvelden, kun stormen på overflaten – slik at de hadde en viss sikt fremover likevel. På de lange, enorme flatene oppover mot Sylstasjonen hadde de et lys der fremme som de navigerte etter. Men selv for tøffe gutter ble det nok i meste laget. Dagen derpå bestemte de at det var mest fornuftig å kun ta en liten dagsetappe, for å gjenvinne krefter.

Da den verste vinden hadde løyet litt utpå tirsdag, gikk de fra Sylstasjonen til Nedalshytta, en liten strekning på vel 20 km den gangen. Nedalshytta lå i 1951 to-tre kilometer lenger vest, under det som i dag er sørlige enden av den oppdemte Essandsjøen. Arne Andersen hadde nå sluttet seg til de to. Tross de kjente gårdagen i kroppen, var de sta nok til å forsøke seg på en avstikker opp på Syltoppen. ”*Det var mest for jævlig å ikke ha vært på toppen når de først var i nærheten*”, mente Harald. Men denne gangen måtte de gi opp i det bratte henget. Været som til å begynne med så lovende ut, spilte de atter et puss. Midtveis oppe i fjellsiden kom tåka glidende, og de ble tvunget ned igjen. Dagen kalte de likevel for ”en hviledag”, forteller Harald. Og naturen hadde bokstavelig nok gitt de kun en hviledag. For da de skulle forlate Nedalshytta onsdagsmorgen, hadde stormen kommet tilbake. Her nede i bjørkebandet, ble også sikten redusert betydelig da snøen naturlig nok var mindre kompakt og virvlet opp piskende snø som hindret sikten og svei i ansiktet. Men hjem måtte de, til helga stod nemlig andre oppgaver på programmet. Følg med – så skal du få høre.

Anders Dahle, 95 år i 2001

Arne Andersen 1983

Harald Skolmli 2006

Turen bortover mot Storerikvollen gikk i og for seg ganske greitt, vinden økte på, men kom inn fra siden – slik at de i det minste kunne få puste. Anders Dahle, som tross alt var mye eldre og mer erfaren, visste at de ville få det langt tøffere gjennom Ramskardet. Han erindret hva som skjedde der under krigen, og lite ante de at dette skardet senere det året også skulle ta

liv. Timene snek seg av sted. Så gjorde også de tre hardhausene. Ski og utstyr var solide, men langt fra av dagens kvalitet. Og skismøringen var ikke rare greiene. Den var nok mest i form av ”stål i bein og armer”. Staheten og kjempekreftene var deres livsforsikring. Og i tillegg hadde de noe som vår tid mangler, nemlig tålmodighet og vilje.

Da de overnattet på Schulzhytta, nevnt innledningsvis – trodde de nok at det verste var unnagjort. Sylane hadde de beseiret, de lune vidder og bjørkelier lå foran dem. Rett nok hadde den iskalde og drepene vinden avtatt litt der de gjorde seg klare til siste etappe, tidlig torsdag morgen den 5.april. ”Vanlige folk” ville nok knapt ha kommet seg opp av senga etter en slik etappe de la bak seg dagen før. ”Vanlige folk” ville vært totalt utslitte og gjennombanket, ja – ikke engang hatt psyken til å fortsette. Men ikke disse råtassene. De måtte hjem. Så enkelt var det. Hadde de visst hva som lå foran dem den morgenen, hadde de kanskje betenkt seg – lite visste de der de spente på seg skiene, at det skulle gå over 13 timer før de kunne spenne dem av seg igjen, og attpåtil ikke være fremme. For værgudene skiftet plutselig taktikk. Hadde værgudene ikke klart å knekke de tre dumdristige med nesten orkan og kulde i høgfjellet, så skulle de nå få møte en total ”råtten snø” i milevis, en påkjenning de fleste av oss har erfart

bare etter noen få hundre meter. Temperaturen steg raskt og djevelsk for skigåere den dagen. Hvert skritt brakte dem kun centimeter fremover, hvor de sank til livet i tung, gjennområtten snø. Andre ville ha gitt opp i bjørkeskogen etter noen få meter, men lånkbyggen hadde ikke noe valg – de måtte videre. De forsøkte å legge ruta litt høyere i terrenget, kilometer etter kilometer – mil etter mil, gjennom en utrolig lang dag. Her var det ikke oppgatte spor, ingen matstasjoner. Ja, de hadde knapt mat – fristelsen til å ta av familiens lager i sekken var nok der, men de døyvde sulten, ”åt litt snø”, tørket svetten og slet seg videre. Harald husker hvordan de stod inntil Gråvassbua ved Gråvatna for å hvile og ta til seg det lille de hadde. Ikke tok de av seg skiene, ikke torde de sette seg ned. Hvile som går over i søvn har tatt livet av mang en utslitt fjellvandrer. Fra Gråvatna ville Arne gå ned i Sondalen til folk. Han var nå svært sliten, og snakket om både mat, varme og det å ta toget hjemover fra Sona. Men Anders og Harald kunne ikke la Arne gå alene i den tilstanden han var i. De ”overtalte han”, og nærmest dro ham med seg videre. For øvrig så de ikke folk noen ganger – forstålig nok – i det uværet!

Årevis med hardt arbeid betalte seg nå. For ikke å si all selvpiningen rundt om på lange ”løpeturer” uten mat. Kroppen hadde gjennom ungdomsårene blitt vant til å klare seg på lite. Harald forteller meg om løpeturer fra Sortesgrenda, over Strætessfjell, Ytteråsen opp til Gråvatna – ned til Vardebu, Kvålsvollen, Lauvvatnet og hjem igjen. Uten mat og drikke, kun en slurp fjellvatn. ”Du sleit vel ut mange joggesko?”, spør jeg. ”Nå nei du, tøysko hadde jeg ikke råd til, - jeg løp i gummistøvler. Jeg ser på Harald i beundring. Alle som har gått i gummistøvler en hel dag, vet hvor tungt og sårbart det er.

Da de kom til Strætessfjellet utpå kvelden, var det ikke mer snø. Her tok de skiene av seg og bar de på skuldrene ned til Sorta. Oppe på Strætessfjell skulle de skille lag, i og med at Arne skulle gå rett nedover til Stræte – mens Anders og Harald skulle gå fremover fjellryggen og runde nedover på sørsiden mot Sorta. På dette tidspunktet var Arne totalt utkjørt, og et meget velkjent reaksjonsmønster inntraff. Når folk er helt utslitte, vil de lett kunne miste orienteringssansen, faktisk ”gå i ørska”. Det hendte med Arne. Istedenfor å gå rett ned Strætesslia, ble han gående i villrede og tok feil retning – og gikk seg på sine kamerater igjen lenger vestover ned mot Sorta. På veien ned fra Strætessfjell husker Harald at de snakket om at de hadde skoftet produktivt arbeid – en ren luksus. Samvittigheten gnagde.

Bare denne siste etappen ville ha vært lang nok for de fleste. Hvordan kunne de klare å ta seg frem så mange mil, dag etter dag – vinterstid og i full storm? Ingen vil i dag ha våget dette – knapt noen ville ha klart det. Nå var ikke Anders Dahle, Harald Skolmli og Arne Andersen som andre. Jeg skal hoppe over deres lange og merittfulle idrettskarrierer. Noe av svaret ligger selvsagt der. Det er nok å minne om at de to førstnevnte herrer fortsatt har flere klubbrekorder innen friidrett, satt for over 60 år siden. Det sier ikke så rent lite. Men hovedårsaken ligger nok i en oppvekst bestående av hardt arbeid og nøysomlighet. Kroppen ble herdet på alle vis – også det å klare seg på lite, for ikke å si ”uten mat”.

Rett nok gikk de 4 mil i Høgseterrennet. Deretter vandret de omkring 14 mil i og rundt Sylane i full storm medbærende 15 kg med etterlengtede svenskvarer. Men rosinen i pølsa er følgende: Da de kom hjem, dro Anders og Harald til Støren og gikk det 52 km lange Rensfjellrennet!

Harald Skolmli på 50-tallet